

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

Celementinarvm Liber Tertivs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

CLEMENTINARVM

LIBER TERTIUS.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORVM.

TITVLVS PRIMVS.

CAP. I.

Punit clericos conjugatos, & alios personaliter & publice carnificum & tabernariorum officium exercentes, qui per dioecanos nominati & tertio moniti, illud officium non dimittunt, vel dimissum reassumunt. Excitat etiam dioecanos contra illos clericos, qui secularibus actibus exercent. Joan. And.

Clemens V. in concilio Viennensi.

D

ioecanis a locorum districtè precipimus, ut clericos carnificum seu macelliariorum aut tabernariorum officium publicè & personaliter exercentes, nominati & tertio moneant, ut sic ab huiusmodi officiis intra convenientem terminum monentium ipsorum arbitrio moderandum desistant, & quòd ipsa nullo unquam tempore reassumant. Qui si aliter moniti, ab his non desisterint, aut ipsa (ut praemisum est) exercendo zelumpserint quocumque, conjugati omnino, non conjugati verò in rebus: & si omnino incedant ut laici, in personis privilegium clericale, quòd medijs praemissis infiterint, eo ipso amittant. Adversus verò alios clericos negotiationibus vel commercijs secularibus, vel officijs non convenientibus clericali proposito publicè insistentes, vel arma portantes, sic canonica servare studeant instituta, quòd & illi ab excessibus compescantur huiusmodi, & ipsi de damnabili circa hæc negligentia nequeant reprehendi.

CAP. II.

Premisso exordis, punit primò clericos beneficiatos, utentes publicè virgata vel parva veste. Secundo, Subdiaconos, & Diaconos. Tertio omnes clericos, tonsuram publicè cum tali veste portantes. Quarto, habentes dignitatem, personalem, beneficium curatum, & sacerdotes & religiosos publicè portantes talem vestem vel insulam. Quinto, punit omnes praedictos, viuentes rãvndo notabiliter brevi, integrè federato. Sexto, certas categorias clericos inordinat. Joan. And.

Idem.

Quoniam 6, qui abjectis vestibus proprio congruentibus ordinem, alias assumere, & in publico portare rationabili causa cessante praesumit, profectum illius ordinis prerogativa se reddit indignum: praesenti constitutione sancimus, quòd quicumque clericus virgata vel parva veste publicè utatur (nisi causa rationabilis substat) si beneficiatus extiterit, per sex menses à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinet, sit eo ipso suspensus. Si verò beneficiatus non fuerit,

^a Vide conc. Trid. sess. 21. de reform. c. 1. & Bernardinum Diaz in pra. crim. can. c. 65. ^b Hanc constitutionem innovat & ampliat conc. Trid. sess. 24. de reform. c. 6.

in sacris tamen ordinibus citra sacerdotum conditionem per idem tempus reddatur eo ipso inhabilis ad ecclesiasticum beneficium obtinendum. Idem quoque contineatur de clericis alijs vestem talem simul & tonsuram publicè deferentibus clericalem. Dignitatem verò personalem, seu beneficium aliud obtinens, cui cura immixta committatur, necnon ceteri in sacerdotio constituti ac religiosi quilibet, quos oportet per decennium habitus carnificum, morum intrinsicam honestatem ostendere, si praeterquam ex causa rationabili publicè vestem ferre huiusmodi, aut insulam seu pileum a lineam publicè possident in capite: sint eo ipso beneficiati videlicet à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinent, suspensi per annum. Ceteri verò sacerdotes & religiosi quilibet, per idem tempus reddantur inhabiles ad quocumque beneficium ecclesiasticum obtinendum. Tales & ceteri quicumque clerici viuentes episcoporum, abbas, bardo federato usque ad ora, & ita brevi, non vestem inferior notabiliter videatur: epithogium sive duculones clericis & religiosi administrationem suam, teneantur intra mentem dare pauperibus. Ceteri verò religiosi administrationem non habentium idem tempus illud teneantur suis superioribus obsequare in proventus aliquos convertendum. Alioquin beneficiatus suspensionis, ceteri verò inhabilitatis poenas praestitas, per idem tempus se noverint incurrisse. Hæc constitutionis sanctioni, ut clerici, praesertim beneficiati, castigatiscatis, tubis, aut viceidibus publicè non utantur.

DE PRÆBENDIS ET DIGNITATIBUS.

TITVLVS II.

CAP. I.

Clausula inserta literis gratis super dignitate concessis, per quam providere mandatur, ne animarum cura (si dignitas non regitur, vel per quam collatur electionem fore dignitatu: non facit extendi gratiam ad dignitatem curatam, vel ad quam quis per electionem assumitur. Joan. And.

^a Al. plicum juvenum.

Clemens

Clemens V. in concilio Viennensi.

Si dignitatem habenti de alia provideri mandem...

CAP. II.

Littera super provisione clericorum non includunt hospitalia...

Idem.

Per litteras a sede apostolica, vel legatis ipsius super provisionem...

CAP. III.

Quo casu vacat una dignitas, per receptionem alterius, vacant etiam plures.

Idem.

Si plures e obtinens dignitates, aliam dignitatem...

Sicut si dignitatem unice obtinenti alia similis conferatur...

CAP. IV.

Valis provisio facta proprio motu Papa vacantis beneficia provisit...

Idem.

Si Romanus pontifex de beneficio alicui motu proprio provideat...

CAP. V.

Expellens beneficium, ad collationem Episcopi, devolutum ad illius capitulum...

Idem.

Si de beneficio ad cuiuscunque Episcopi collationem spectante...

a De mandatu de providendo vide quod novissimè sancit concilium Tridentinum...

conferri non poterit, cujus collatio ex negligentia ipsius Episcopi...

CAP. VI.

Alicuius in ecclesia dignitatem habentem prae-bendam amissam...

Idem.

Si iuxta nostri formam mandati canonicatum & prae-bendam ecclesiae Rutinensis adeptus...

DE CONCESSIONE PRAE-BENDAE & ECCLESIAE NON VACANTIS.

TITVLVS III.

CAP. I.

Decretum conditionale ante conditionis eventum non officio potestatem ordinarii, vel alterius collatoris...

Clemens V. in concilio Viennensi.

Cum b ei, quem in scientia reputamus idoneum, si per inquisitionem executoris sibi deputati...

a Nota quod archidiaconatus est dignitas, vide Doctor, in cap. de multo, de preb. Archidiaconum, in cap. de consuet. lib. 6.

atos, ceterasque personas, quas ordo clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, fervor charitatis exsuet, invalescat concordia unitas a, animarum identitas perseveret. Scimus enim, & ex evidenti facti colligimus, quod non nisi in pacis tempore bene colitur pacis auctor: nec ignoramus, quod dissensiones & scandala pravus actibus aditum preparant, rancores & odia suscitant, & illicitis moribus autum praebeant. Ab olim si quidem inter praelatos & rectores, seu sacerdotes & clericos parochialium ecclesiarum, per diversas mundi provincias constitutos ex una parte, & praedicatorum & minorum ordinum fratres, ex altera (pacis nemulo, satorum b zizaniam procurante) gravis & periculosa discordia exiit suscitata, super praedicationibus fidelium populis faciendis, eorum confessionibus audiendis, poenitentibus injungendis eisdem, & tumulandis defunctorum corporibus, qui apud fratrum ipsorum ecclesias, sive loca noscuntur eligere sepulturam. Nos autem (pii patris more laudabili) moleste ferentes incommoda sibi horum, reducens ad exactam considerationis examen, ac intra pectoris claustra solite revolventes, quam sit plena periculis, quam onusta dispendiis, quamque in divina majestatis conspectu reddatur exola discordia supradicta: Et propterea intendentes paternam sollicitudinis studio illam prorsus evellere, ac omnimode submovere, nullis unquam futuris temporibus favente, c Domino suscitanda: grandi quoque desiderio cupientes, ut hujusmodi negotium, quod potissimum invidet cordi nostro, finem salubrem & celerem per Apostolicam solertia studium consequatur, diligenti cum fratribus nostris deliberatione praehabita super eo, ad honorem Dei & exaltationem catholicae fidei, quietum statum partium praedictarum, ac salutis animarum fidelium incrementum: de d ipsorum fratrum consilio, auctoritate Apostolica statuimus & ordinamus, ut dictorum ordinum fratres in ecclesiis & locis eorum, & in plateis communibus: libere valeant clero & populo praedicare, ac proponere verbum Dei: hora illa duntaxat excepta, in qua locorum praelati praedicare voluerint, vel eorum se facere solenniter praedicari, in qua praedicare cessabunt, praeterquam si aliud de praelatorum ipsorum voluntate processerit, ac licentia speciali. In studiis autem generalibus, ubi sermones ad clerum ex more fieri solent diebus illis, quibus praedicari solenniter consuevit, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus, sive peculiaribus eorumdem fratrum, possint iidem fratres, & liceat eis libere praedicare: nisi forte illa hora, qua solet ad clerum in praedictis locis Dei verbum proponi, Episcopus vel praelatus superior clerum ad se generaliter convocaret, aut ex aliqua ratione, vel causa urgente clerum ipsum duceret congregandum. In ecclesiis autem parochialibus fratres illi nullatenus audeant, vel debeant praedicare, vel proponere verbum Dei, nisi fratres praedicti a parochialibus sacerdotibus invitati fuerint vel vocati, & de ipsorum beneplacito & assensu, seu petita licentia fuerit & obtenta: nisi Episcopus vel praelatus superior per eosdem fratres praedicti mandaret. Statuimus etiam & ordinamus auctoritate praedicta, ut in singulis civitatibus & dioecesium, in quibus loca fratrum ipsorum consistere dinoscuntur, vel in civitatibus & dioecesium locis ipsis vicinis, in quibus loca hujusmodi non habentur, magistri f priores provinciales praedicatorum, aut eorum vicarii & generales g & provinciales ministri & custodes minorum ordinum praedictorum, ad praesentiam praelatorum eorum

dem locorum se conferant per se vel per fratres, quos ad hoc idoneos fore putaverint, humiliter peturi, ut fratres, qui ad hoc electi fuerint in eorum civitatibus & dioecesium confessiones subditorum suorum confiteri sibi volentium audire libere valeant, & hujusmodi consentientibus (prout secundum Deum expedire cognoverint) poenitentias imponere salutaris, atque eisdem absolutionis beneficium impendere de licentia, gratia, & beneplacito eorumdem. Ac deinde praefati magistri, priores, provinciales & ministri ordinum praedictorum, eligere studeant personas sufficientes, idoneas, vita probatas, discretas, modestas atque peritas, ad tam salubre ministerium & officium exequendum: quas sic ab ipsis electas representent, vel faciant praesentari praelatis, ut de eorum licentia, gratia, & beneplacito in civitatibus & dioecesium eorumdem, hujusmodi personae sic electae, confessiones confiteri sibi volentium audiant, imponant poenitentias salutaris, & beneficium absolutionis in posterum a impendant, prout superius est expressum: extra civitates & dioeceses, in quibus fuerint deputatae, per quas eas volumus, & non per provincias deputari, confessiones nullatenus audiant. Numerus autem personarum assumendarum ad hujusmodi officium exercendum esse debet, prout b universitas cleri & populi, ac multitudo vel paucitas exigit eorumdem. Et si iidem praelati petitam licentiam confessionum hujusmodi audiendarum concesserint, illam praefati magistri, ministri, & alii cum gratiarum recipiant actione, dictaque personae sic electae commissum sibi officium exequantur. Quod si forte jam dicti praelati quenquam ex dictis fratribus praesentatis eisdem ad hujusmodi officium nolent habere, vel non ducerent admitendum: eo amoto vel subtracto, loco ipsius similiter eisdem praesentandus praelatis possit & debeat alius surrogari. Si vero iidem praelati praefatis fratribus ad confessiones (ut praemittitur) audiendas electis, hujusmodi exhibere licentiam recusarint: nos ex nunc ipsis, ut confessiones sibi confiteri volentium libere liceatque audire valeant, & eisdem poenitentias imponere salutaris, atque eisdem beneficium absolutionis impartiri gratiose concedimus, de plenitudine Apostolicae potestatis. Per hujusmodi autem concessionem nequaquam intendimus personis seu fratribus ipsis ad id taliter deputatis, potestatem in hoc impendere ampliore, quam in eo curatis vel parochialibus sacerdotibus est a jure concessa: nisi forsan eis ecclesiarum praelati uberiori in hac parte gratiam specialiter ducerent faciendam. Hujusmodi quoque statuto, & ordinationibus nostris adhaeremus, ut fratres dictorum ordinum in ecclesiis vel locis suis ubilibet constitutis, liberam (ut sequitur) habeant sepulturam: videlicet, quod omnes ad eam recipere valeant, qui sepeliriegerint in locis & ecclesiis memoratis. Verum ne parochiales ecclesiae & ipsarum curati, sive rectores, qui ministrare habent ecclesiastica sacramenta, quibus noscitur de jure competere, praedicare seu proponere verbum Dei, & confessiones audire fidelium, debitis & necessariis beneficiis defraudentur, cum operariis mercedis exhibitio debeat: auctoritate Apostolica constituimus & ordinamus eadem, ut dictorum ordinum fratres, de obventionibus omnibus tam funeralibus, quam quibusvisque & quomodocumque relictis, distincte vel indistincte e, ad quoscumque certos vel determinatos usus, de quibus etiam quarta, sive canonica portio dari, sive exigi non consuevit, vel non debet de jure: nec non de datis vel

a Al. & animarum, &c. b Al. Satorum, c Alia ita: auctore d. rano. d Al. ita: de fratrum nostrorum consil. &c. e Vide l. fiant loci. s. fin. ff. quemad. servitus amitt. f Alia: magister. g Al. generalis minister.

a Haec duo dictiones, in posterum: desunt in antiquioribus codicibus. b Al. ita: prout universitas cleri, & populi multitudo, vel paucitas exigit eorumdem. c Vido Lictor peritus. s. i. ff. de cast. pr. l. a. filio. s. ff. de ali. & cita. leg. Font. & l. l. l. l.

VT professores cuiusvis paupertatis ordinis edibentius, in qua vocati sunt vocatione persistere, transiensque ad non mendicantium ordinem in eodem conversari quietius studeant, quo in ipsis discordiarum & schismatum productiva ambitio reprimetur: a sacro concilio approbante statuimus, mendicantes quoslibet, qui ad non mendicantium ordines etiam auctoritate Apostolica transibunt in posterum, quive hactenus transiverunt, quamvis nunc prioratus, administrationes, vel officia, aut curam animarum, vel regimen quodcumque obtineant inibi, vocem aut locum in capitulo non habere: etiam, si hoc sibi ab aliis liberè concedatur. Ad b prioratus quoque, administrationes, aut quocumque in antea non assumi officia, etiam tanquam vicarios seu ministros vel locorum aliorum tenentes: quodque animarum curam & regimen, non pro se possint, nec pro aliis exercere. Quidquid autem in contrarium attentatum fuerit, sit irritum ipso iure, quovis privilegio non obstante. Ad illorum autem mendicantium ordines, quos Apostolica sedes eo modo subsistere c voluit, ut eorum professoribus ita in illis remanere liceret, quod nullum ex tunc admittent ad professionem eorum, quibusque concessit licentiam generalem ad approbatos alios ordines transfundi, presentem volumus constitutionem extendi.

CAP. II.

Tabes per annuam defertur habitum novitiorum, non patenter distinctum ab habitu professorum intelligitur professor, Ioan. And. Idem.

Eos qui deinceps in discretionis constituti aetate, novitiorum habitum in aliqua religione per annum portaverint, hoc ipso religionem illam decernimus esse professos: Nisi huiusmodi habitus in colore, scissura, vel forma se distinctum patenter exhibeat ab habitu professorum.

DE STATU MONACHORUM VEL CANONICORUM REGULARIUM.

TITVLVS X.

CAP. I.

Præmittit exordium breve, in quo constitutionis causam ponit, & generale interdictionem monachorum nigrorum circa exquisitum ornatum, vel notabilem excessum in vestibus, cibis, potibus, equitatu, & lectisteriis.

Clemens V. in concilio Vienensi.

NE in agro dominico, sacra videlicet monachorum nigrorum religione, indecorum aliquid obrepit, aut vitiosum quicquam perniciosè e in segetem coalescat, sed ut in illa potius flores honoris & honestatis fructus in ubertate succrescant: eis in vestibus inordinatum omnem seu exquisitum ornatum, aut cultum, necnon in cibis & potibus, equitatu & lectisteriis, quemvis notabilem interdicerent excessum.

Specialiter providet circa vestes habitus proximas, alonutis, capitis, calcamentis, zenas, cultellos, calcearia, fellas, & sponas ipsorum: & ultime, circa habitum superiorem, Ioan. And.

Statuimus, ut superior vestis ipsorum habitui proxima, nigri, bruni, aut albi coloris existat, juxta morem apud eos servari solitum in regione, qua degunt, nec in qualitate panni regularis excedatur modestia, nec qua-

a Al. reprimatur. b In manus, versu solum & emendatior ita: Ad prioratus quoslibet administrationes, aut quocumque etiam annua officia non assumi, & tanquam vicarios, seu ministros, vel loca aliorum tenentes, &c. c Al. suscipere. d Al. liceat. e Al. permississimam in segetem.

ratur quod pretiosus & subtilis, sed quod utilius valeat inveniri. Sit etiam vestis ipsa rotunda per circuitum & non scissa, nec longitudine nimia, aut brevitate notanda: largas etiam manicas habeat usque ad pugnum protensas, non consuturas vel quomodolibet botonatas. Almutiis de panno nigro vel pellibus caputiorum loco, cum cuputiis habitus, quem gestaverint, sint contenti: juxta tamen dispositionem Abbatis, scissis super humeros, & honestis caputiis uti possint. In vestibus sententum pro federaturis non portent. A stivalibus largis aut botis altis pro calcamentis utantur. Nullus zonam, cultellum, calcearia cum ornatu deferre, aut cum sella clavorum ornatu decorata superfluo, vel nimis aliàs sumptuosa, sive cum strano ferraturam ad ornatum habentem, equitare præsumat. Rursus in locis, in quibus fuerit congregatio duodecim monachorum aut supra, intra septa monasterii, Abbas prior, aut alius præfidentis portet floccum de panno, pro floccis aut cucullis in ipso monasterio consuetudo: monachi vero alii in monasteriis, in quibus floccus soliti sunt portare, debent etiam uti eis. In aliis autem monasteriis & intra domos de alios prioratus, ubi non est tanta congregatio monachorum, cucullas clausas deferant & honestas. Cum vero Abbates, priores, aut alios præfidentes & monachos alios extra monasterium proficisci continger, floccum, cucullam, aut capam clausam habeant, & subtus capam si eam portaverint cucullam deferant, aut si maluerint scapulare. Cum autem ad serviendum in divinis officiis albis vel sacris vestibus induentur, aut cum occupabuntur in operibus, uti eis liceat scapulari. Verum ne ex diversâ acceptione, quam in diversis regionibus huiusmodi vocabula, floccus videlicet, & cuculla dicuntur habere, hæstandi circa præmissa materia relinquatur: cucullæ nomine habitum longum & amplum, sed manicas non habentem: nomine verò flocci habitum, qui longas & amplas habet manicas, nos intelligere declaramus.

Providet circa monachorum confessionem, communionem, expositorem regulæ, & instructionem ne vitorum, Ioan. And.

Sanè a singulis mensibus tam in monasteriis, quam extra (sublata occasione quacumque) ad confessionem saltem semel accedant omnes & singuli monachi. Et in prima dominica mensis cuiuslibet in monasteriis semper communicent, nisi ex causa fortè, quam Abbati, priori, aut poenitentiaris monasteriorum non differant intimare, eorumque iudicio vel abstineant vel accedant. Regula quoque cum in capitulo legitur, ab illo, qui præest ipsi capitulo, vel alio, cui hoc ipse injusserit, propter juniores vulgariter exponatur. Novitiis etiam fidelis deputetur instructor, tam in divinis officiis, quam in observantia regulari.

Providet circa venationes & aucupationes monachorum, Ioan. And.

Porro à venationibus & aucupationibus omnes semper abstineant, nec eis interesset, aut canes, vel aves venaticos per se vel alios tenere præsumant, nec à familiaribus secum morantibus teneri permittant, nisi saltus, viarias, vel garenas proprias, vel jus venandi in alienis haberent, in quibus cuniculivel fera alia forsitan essent, quo casu hoc eis permittitur: dum tamen intra monasteria seu domos, quas inhabitant, put eorum clausuras, venaticos canes non teneant, nec venationi præsentiam exhibeant personalem.

Tantum certos prædictorum transgressores: omnes alios punitis jubent juxta disciplinam regulæ. Ioan. And.

Si quis autem præmissorum temerarius extiterit vio-

a Iste b. comprehendit canonicos regulares, ne rursus sit suspensus, contra l. si quando, ff. de leg. 1. & c. solus, de major. & obed.

lator, regulari subiaceat disciplinæ. Et nihilominus si
forulares non corrigatos & alios, aut caputia (ut præ-
fectur) non fissa portare præsumperit, siquidem Abbas,
vel prior non habens Abbatem proprium fuerit, per an-
num se noverit à beneficiorum collatione suspensum:
Si verò alius fuerit, ab administratione, si quam obtineret,
sit per annum suspensus. Quòd si nullam habeat, eo ip-
so per annum reddatur inhabilis ad administrationem
& ecclesiasticum beneficium obtinendum. Si qui verò
eorum venationi aut aucupationi clamosa, vel aliâ, cum
canibus aut avibus ex proposito interfuerint: iuxta præ-
missam personarum distinctionem dictarum suspensio-
nis & inhabilitatis pœnas, per biennium ipso facto in-
currant. Abbate autem vel priore à collatione (ut præ-
mittitur) beneficiorum suspensio, ad priorem claustralem,
cum consilio & assensu conventus vel majoris partis ip-
sius, eorundem beneficiorum collatio devolvatur.

*Providet contra professo euntes ad curias principum, vel alias
vagantes, vel intra septa monasterii arma tenentes. Ioan. And.*

Quia verò nonnulli monachorum ipsorum (sicut ac-
cepimus) suavi jugo observantia regularis abjecto, in-
terdum (proprios relicti monasteriis se in eis securè mo-
rari non posse fingentes, vel alio colore quaesito) per cu-
rias principum evagando discurrunt: & nisi à prælatis
eorum petita pensio vel subventio assignetur eisdem,
conspirantes in illos, eisque prodicionem vel alia gra-
via imponentes, eos capi & incarcerari, ipsorumque mo-
nasteria comburi procurant, & interdum monasterio-
rum ipsorum bona in totum vel a in partem non modicam
occupare præsumunt: Nos eorum in hac parte
reprobis ausibus obviare volentes, hoc edicto perpetuo
prohibemus, ne monachi aut regulares canonici admini-
strationem aliquam non habentes, ad curias principum
absque speciali prælatorum suorum licentia se conferre
præsumant. Quòd si ut suis prælatis aut monasteriis da-
mnum aliquod inferant, ad dictas curias se conferre
præsumperint, excommunicationis sententiam eos in-
currere volumus ipso facto. Prælati eorum districtè
nihilominus injungentes, ut ipsos à prædictarum curia-
rum accessu & aliis quibuslibet vagationibus & discur-
su diligenter compescere, ac super hoc non parentes eis-
dem, severe corrigere non omittat. Præfata quoque
sententia, monachos infra septa monasteriorum, sine
licentia Abbatum suorum arma tenentes, decernimus
subiacere.

Providet circa monachorum solitudines. Ioan. And.

Ad hæc prædecessorum nostrorum vestigiis inharen-
tes, perpetuo prohibemus edicto, ne monachi singuli
in singulis sibi commissis administrationibus vel priora-
tibus habitare præsumant: Sed si proventus priora-
tuum seu administrationum hujusmodi duobus fortè
non suppetant, lidem prioratus seu administrationes,
nisi per Abbates ad sustentationem duorum sufficientes
reddantur, locis aliis vicinioribus, ad eorum monasteria
pertinentibus, vel ipsorum monasteriorum officiiis, aut
inter se invicem, prout erit commodius, cum consilio &
assensu Abbatum, per locorum ipsorum ordinarios uni-
antur: Monachis locorum, quæ aliis uniantur prioribus,
ad claustrum primitus revocandis, & clericis servitutis li-
bidem, de locorum ipsorum proventibus provisione de-
bita facienda.

*Providet de priorum estate, & ipsorum sacerdote, professione,
& habitatione. Ioan. And.*

Ceterum prioratus conventuales alicui, nisi XXV. an-
num attigerit: alii verò curam animarum habentes,
et si cura ipsa per seculares habeat Presbyteros exerce-

ri, cuiquam nisi XX. annum peregerit, conferri nequeant
aut committi. Qui autem prioratus istos vel illos ha-
buerint, intra annum computandum à tempore colla-
tionis seu commissionis sibi factæ de eis & possessione
eorum adeptæ, vel intra vigesimum quintum annorum
annum, si ante annum ipsum non conventuales penitus
eis commissi fuerint, aut collati, se faciant ad succo-
dium promoveri. Quòd si (cessante rationabili causa)
non fecerint, eo ipso nulla etiam monitione præ-
fata, prædictis prioratibus sint privati: qui ipsi iterum et
vice nullatenus conferantur. Sanè prioratus aliqui
sive administratio committi alicui vel conferri non pos-
sit, nisi expressè professus fuerit ordinem monachorum
neque prioratus aut administrationes extra monasteria
obtinentes, permittantur in monasteriis, sed teneantur
in ipsis prioratibus seu administrationibus (quæcumque
non obstant consuetudine) residere: nisi ex necessitate
vel alia causa rationabili ad tempus forte ab hujusmodi
residencia excusentur.

*Providet de monachorum ordinatione & ipsorum disciplina.
Ioan. And.*

Ad ampliationem autem culus divini, statimque
quòd monachi quilibet ad monitionem Abbatis se faciant
ad omnes ordines sacros (exaltatione cessante legiti-
mâ) promoveri. Rursus ut ipsis monachis profectio-
di in scientia, via opportuna non desit, in singulis ipso-
rum monasteriis, quibus ad hoc suppetant facultates, adeo-
neus teneatur magister, qui eos in primitivis scientiis
instruat diligenter.

*Confirmat & innovat decretalem supra eadem, cum ad mona-
sterium. & cap. in singulis, h. d. Ioan. And.*

Præmissa igitur omnia, & ea nihilominus, quæ fecit
recondationis Innocentius Papa quartus prædecessor nos-
ter, circa statum monachorum ipsorum pro obedientia
cultu observantia regularis, quoad usum camitiorum,
abdicationem proprietatis, silentium, & elum carum,
ac de earum capitulis de triennio in triennium celebran-
dis, & etiam quo ad quilibet alia statuit (quæ omnia in-
novamus & approbamus expressè) volumus & statim
firmiter observari.

CAP. II.

*Moniales, quæ nulli subsint nisi Papæ, & canonis secularis
ordinarios, & alia exempta per suos prælati debent esse
visitari. Et ponit numerum personarum visitatum in quibus
ventium. h. d. Ioan. And.*

Idem in eodem.

Attendentes a, quòd ubi gubernatio discipli-
næ contemnitur, restat, ut religio contingat: pro-
videndum censuimus esse præcipere, ut per contemptum
hujusmodi in iis, quæ se Christo voto celebri deservide-
runt, quicquam reperitur incongruum, quod in regula-
ris ponat honestatis gloria maculam, & divinum ma-
terialis possit offendere majestatem. Hoc igitur facto ap-
probante concilio duximus statuendum, ut singuli mo-
nasterialium monasteria per ordinarios, excepta videlicet
quæ ita sedi Apost. quod nulli alii subiecta sunt, &
Apostolica: non exempta verò ordinaria subdistantur,
ac exempta alia per alios, quibus sub iis, amnis singu-
lis debeant visitari. Visitatores autem hujusmodi lo-
licitudinis studium diligenter impendant, ut monasteria
ipsæ, quarum nonnullas dolentes audivimus in libro
scriptis excedere pannis fericis, variorum foderatione
scandalicis, comitis & cornutiis criminibus, scæcatis & vis-
gatis capitulis non utantur, non die nocturnè per vicis &
secularium prosequantur, non die nocturnè per vicis &
plateas incedant, aut voluptuosam aliam vitam du-
cant, easque solertius retrahant ab insolentis qui-
buslibet & mundi hujus illecebris, ac inducant easdem

a *Alia: vel in parte non medica.* b *Vide l. quisquis. l.*
ad leg. Jul. maj. & Io. And. in c. in parisi. de reg. jur. lib. 6.

a *Vide conc. Trid. sess. 25. tit. de regularibus. c. 9.*

ad impendendum in monasteriis suis devotum & debitum Domino famularum. Ad quæ omnia observanda moniales eisdem (non obstantibus exemptionibus & privilegiis quibuslibet, quibus tamen quoad alia nolumus præiudicium generari) per illos, de quibus supra dictum est, compelli iubemus remediis opportunis. Statuimus insuper, ut quævis ad regimen abbatiarum assumpta in monasteriis, in quibus Abbatissæ sunt solite benedicti, intra annu à suæ confirmationis tempore computandum, munus benedictionis suscipiant: alioquin à iure suo (nisi subit causa rationabilis) prorsus se noverint cecidisse: per illos, ad quos id pertinet provisione de Abbatissis monasteriis ipsis canonicè faciendâ. Illas quoque & mulieres, quæ vulgo dicuntur canonicæ seculares, & ut seculares canonicæ vitam ducunt, non renunciantes proprio, nec professionem aliquam facientes, per locorum ordinarios, si exemptæ non fuerint, sua: si verò exemptæ fuerint, Apostolica auctoritate præcipimus visitari. Per hoc tamen non intendentes earum statum, regulam, seu ordinem approbare. Ipsos autem visitatores notariis duobus, & personis duabus suæ ecclesiæ, quatuorq; viris aliis honestis utiq; & maturis præcipimus in ea quam visitando facient inquisitione fore contentos. Si qui verò visitatores ipsos in præmissis impeditæ præsumperint, seu aliquo præmissorum (nisi moniti resipiscant) ipso facto excommunicationis sententiam se noverint incursum, privilegii, statuti, & consuetudinibus quibuslibet in contrarium minime valuturis.

DE RELIGIOSIS DOMIBVS, VT

Episcopo sint subiectæ.

TITVLVS XI.

CAP. I.

Mulieres statim hegumnarum sectantes, & de novo assumentes, ac religiose in hoc dantes consilium vel favorem, ipso facto sunt excommunicati: status tamen penitentialis per hoc non interdicatur: secundum Paulum.

Clemens V. In Concilio Vionenfi.

Utm de quibusdam mulieribus, begunibus vulgariter nuncupatis (quæ cum nulli promittant obedientiam, nec propriis renunciant, neque profiteantur aliquam regulam approbatam, religiose nequaquam existunt: quanquam habitum, qui begunarum dicitur, deserant & adhaereant religiosis aliquibus, ad quos specialiter trahitur affectio earundem) nobis fide digna relatione insinuatim extiterit, quod earum aliqua, quasi perductæ in mentis insaniam, de summa Trinitate ac divina essentia disputent & prædicent, ac circa fidei articulos & ecclesiastica sacramenta opinioniones catholicæ fidei contrarias introducant, & multos super his decipientes simplices, eos in errores diversos inducant, aliæque quamplura periculum animarum patientia: sub quodam velamine sanctitatis faciant & committant: Nos tam ex his, quàm ex aliis de ipsarum opinione sinistra frequenter auditis, eas merito suspectas habentes, statim earundem sacro approbante concilio perpetuò duximus prohibendum, & à Dei ecclesiæ penitus abolendum: eisdem & aliis mulieribus quibuscunq; sub pœna excommunicationis, quam in contrarium facientes incurere volumus ipso facto, injungentes expresse, ne statum hujusmodi, dudum forte ab ipsis assumptum, quoquo modo sectentur ulterius, vel ipsum aliquatenus de novo assumant. Prædictis verò religiosis, per quos eadem mulieres in hujusmodi begunagii statu fovendi, & ad ipsum suscipiendum inducuntur, sub simili excommunicationis pœna, quam

co ipso, quod secus egerint, se noverint incursum, districtius inhibemus, ne mulieres aliquas prædictum statum (ut præmittitur) dudum assumptum sectantes, aut ipsum de novo forsitan assumentes quomodocunq; admittant: ipsis super eo sectando vel assumendo præbentesullo modo consilium, auxilium, vel favorem, nullo contra præmissa privilegio valituro. Sanè per prædicta prohibere nequaquam intendimus, quin si fuerint fideles aliquæ mulieres, quæ promissa continentia, veletiam non promissa, honestè in suis conversantes hospitibus, penitentiam agere voluerint, & virtutum Domino in humilitatis spiritu deservire, hoc eisdem liceat, prout à Domino ipsis inspirabit.

CAP. II.

Penens constitutionis causam, statuit hospitalia reformari per collatores ipsorum, & cogi rectores eorum ad conservationem locorum & suorum jurum: & ad hospitalitatem tenendam: statuit: per locorum ordinarios suppleri defectum vel negligentiam collatorum, etiam circa exempta. Ioan. Andr.

Idem.

Via contingit interdum, quòd Xenodochiorum, Leprosariorum, eleemosynariorum, seu hospitalium rectores, locorum ipsorum cura postposita, bona, res & jura ipsorum interdum ab occupatorum & usurpatorum manibus excutere negligunt: quinimò ea collabi & deperdi, domus & ædificia ruinis deformari permittunt, & non attento, quòd loca ipsa ad hoc fundata, & fidelium erogationibus dotata fuerunt, ut pauperes, infestique lepra reciperentur inibi, & ex proventus sustententur illorum, id tenuant inhumaniter facere, provenus eosdem in usus suos damnabiliter convertentes: quum tamen ea, quæ ad eorum usum largitione sunt destinata fidelium, ad illum debeant non ad alium (salva quidem segis Apostolicæ auctoritate) converti: Nos incuriam & abulum hujusmodi detestantes, hoc sacro concilio approbante sancimus: ut ii, ad quos id de jure vel statuto in ipsorum fundatione locorum appositum, aut ex consuetudine præscripta legitime, vel privilegio sedis Apostolicæ pertinet, loca ipsa studeant in prædictis omnibus salubriter reformare, ac occupata, deperdita, & alienata indebite in statum reduci debitum faciant, & ad ipsarum miserabilium personarum receptionem & sustentationem debitam, juxta facultates & provenus locorum ipsorum rectores prædictos compellere non onitiant. In quo, si forte commiserint negligentiam vel defectum, ordinariis locorum injungimus, ut etiam si pia loca prædicta exemptionis privilegio munita consistant, per seipsos vel alios impleant omnia præmissa & singula, & rectores eosdem utique non exemptos, propria: exemptos verò & alios privilegiatos, Apostolica ad id auctoritate compellant. Contradictores cujuscunq; status aut conditionis existant, ac præbentes eisdem circa præmissa consilium, auxilium, vel favorem, per censuram ecclesiasticam & alii juris remediis compellendo: nullum tamen per hoc exemptionibus seu privilegiis ipsis, quoad alia, præiudicium generando.

Træcipit hospitalia in beneficium non concedi, nisi in duobus casibus, & reprobat contrariam consuetudinem, submitten, quales esse debent, quibus administratio ipsa committitur, & de ipsorum inventario & ratione reddenda: & decretum apponit. Ioan. Andr.

Ut autem præmissa promptius observentur, nullus ex locis ipsis secularibus clericis in beneficium conferatur, etiam si de consuetudine (quam reprobamus pe-

a al. numerandum. b Vid. Archidiaconum in c. si quis suadente. 7. q. 4. c al. parantia.

a al. ita: prout ipsi Dominus ministrabit. b Ad hunc locum vid. l. legatum. ff. de adm. re. ad crui. per. revera. de cons. dist. 2. r. r. no. c. quamvis. de pen. lib. 6. c al. injuriam.

nitus hoc fuerit observatum, nisi in illorum fundatione focus constitutum fuerit, seu per electionem sit de rectore locis huiusmodi providendum. Sed eorum gubernatio viris providis, idoneis, & boni testimonii committatur, qui sciant, velint, & valeant, loca ipsa, bona eorum, ac iura utiliter regere, & eorum proventus & redditus in personarum usum miserabilium fideliter dispensare, & quos in usus alios bona praedicta convertere praesumptio verisimilis non existat: in quibus sub obestatione divini iudicii illorum, ad quos dictorum locorum commissio pertinet, conscientias oneramus. Illi etiam, quibus dictorum locorum gubernatio seu administratio committitur, ad instar tutorum & curatorum iuramentum praestare, ac de locorum ipsorum bonis inventaria a conscribere, & ordinariis seu aliis, quibus subsunt loca huiusmodi, vel deputandis ab eis, annis singulis de administratione sua tenentur reddere rationem. Quod si seculum a quoquam fuerit attentatum, collationem, provisionem, seu ordinationem ipsam carere decernimus omni robore firmitatis.

Declarat constitutionem non extendi ad hospitalia religiosorum vel militarium ordinum, h. d.

Praemissa vero ad hospitalia militarium ordinum, aut religiosorum etiam aliorum extendi minime volumus: quorum tamen hospitalium rectoribus in sanctae obedientiae virtute mandamus, ut in illis secundum suorum ordinum instituta & antiquas observantias providere pauperibus, & hospitalitatem debitam in illis tenere procurant: ad quod per superiores eorum auctoritate districtione rogantur, statutis aut consuetudinibus quibuslibet non obstantibus in praemissis.

Conservat antiquas consuetudines talium locorum, circa divinum officium & sacramenta, Ioan. Andr.

Ceterum nostrae intentionis existit, quod si qua sint hospitalia, altare, vel altaria, & coemeterium ab antiquo habentia, & Presbyteros celebrantes & sacramenta ecclesiastica pauperibus ministrantes, seu si parochiales rectores consueverint in illis exercere praemissa, antiqua consuetudo servetur, quoad exercenda & ministranda spiritualia supradicta.

DE IVRE PATRONATUS.

TITVLVS XII.

CAP. I.

Si praesentati ad ecclesias per patronos ecclesiasticos, in quibus ipse non consueverunt omnia nec a supportare, non assignentur intra terminum competentem congrua portio, diocesano eam assignare debet. Quod locum non habet, quando contra sunt per patronos supportanda, h. d. Ioan. Andr.

Clemens V. in concilio Viennensi.

VT constitutio, quae ad ecclesiam aliquam quemvis etiam ad exemptorum praesentationem admitti consuetudine non obstante contraria prohibet, nisi praesentato de proventibus eiusdem ecclesiae, talis coram diocesano portio fuerit assignata, unde iura possit Episcopalia solvere, & sustentationem habere congruam, sicut expedit observetur, ipsam declarare, ac de quodam adiacere consulta huiusmodi sacri concilii approbatione providimus. Diocesani sub obestatione divini iudicii districtius inhiabentes, ne praesentatum aliquem per quamcumque personam ecclesiasticam jus praesentandi ad ecclesiam aliquam habentem admittant, nisi intra certum terminum competentem, per diocesanos et ipsos praesentantibus praesentandum, ipsi praesentato fuerit coram eis (ut praescri-

a al. Inventarium. b al. ecclesiastica. c al. sta: in illis partibus, &c. d In antiquioribus codicibus constanter legitur ita: acci quadam, &c. e al. Episcopos.

bitur a) congrua de proventibus ecclesiae portio assignata. Quam si forsitan idem praesentantes intra terminum ipsum assignare neglexerint, ne factum commoneat praesentato, statim, ut extunc diocesano debeant praesentatum (nisi aliud canonicum obstat) admittere, & in portam praesentantium ad diocesanos ipsos potestas assignationis huiusmodi devolvatur. Praecipimus autem diocesanis eidem, sub ipsius obestatione divini iudicii, ipsorumque conscientias oneramus, quod moderationem portionis h. ipsius debite faciant, nec odio vel favore, vel aliis in pluri vel minori tamen illam scienter excedant. Sanè in prioratum vel aliorum, tam regularium, quam secularium locorum ecclesiasticis, in quibus religiosi vel alii, ad quos eorum redditus pertinere noscuntur, praedicta consueverunt onerari portare, praemissa nullatenus observentur: sed omnia, quae ecclesiarum ipsarum perpetuis Praesentibus, aut vicariis incumbere, si dicta eis assignatio facta esset, religiosi & alii supradicti plene subire, ac Praesentibus, seu vicarios ipsos decenter tractare, nec non sustentationem eis praestare sufficientem & congruam tenentur. Ad quae omnia integraliter adimplenda, & minime ad observacionem debitam assignationis per diocesanos in casu alio (ut praemittitur) faciendae, religiosos praedictos, & alios quoslibet à diocesis eidem ecclesiastica volumus censura compelli. Non obstantibus exemptionibus aut aliis quibuslibet privilegiis, consuetudinibus, vel statutis, quae circa praemissa, vel eorum aliquod religiosi ipsi aut alii, in nullo valde minus suffragari.

CAP. II.

In plures heredes unius ex pluribus patronis transmissis per stirpes, h. d. Ioan. Andr.

Idem.

PLures et ab uno ex patronis ecclesiae relicti heredes vocem duntaxat unius habebunt in praesentatione rectoris. Et (ut facilius provideatur ecclesiis) nec inconveniens reputamus, patronos ipsos inter se potest liberè convenire, de rectore ab eis alterius vicibus praesentando: Quibus etiam ex eadem causa permissum, ut plures ad vacantem ecclesiam possint eo modo praesentare personas, quod una ex eis egi per Episcopos valeat & admitti.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS & procuracionibus.

TITVLVS XIII.

CAP. I.

Religiosi subire tenentur onera, quae incumbunt ecclesiae pro eo ante hoc Concilium acquisita: nisi privilegio, exemptio vel alia iusta causa iuventur: quae privilegia vel exemptio non possunt in ecclesia post Concilium acquirere, h. d. Ioan. Andr.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

Cum sit naturae conformum, illos non recitare onera, qui rerum commoda complectuntur, huiusmodi in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut religiosi quicumque pro monasteriis & ecclesiis, quae ad eos quocumque sint titulo devolunt, procuraciones legatorum sedis Apostolicae, ac iura Episcopalia, & alia praestari pro ipsis, antequam ad eos pervenissent, solita, promptè solvere studeant: nisi forsitan sedis Apostolicae privilegio, exemptione, vel alia causa legitima, ab his se valeant excusare. Privilegia vero, seu exemptiones huiusmodi ad monasteria, seu ecclesias, quae ad eos obvenire continget, in posterum volumus non extendi.

a al. Praemittitur. b al. personis. c De iudicibus sicut Lambertini, de iure patron. art. 22. q. 1. par. 1. num. 3.

Parit quaedam gravamina, qua praelati inferebant exemptis, precipue Cisterciensibus, & illa fieri prohibet: statuens quod Episcopi, qui in monasteriis Cisterciensis ordinis charitati vobis procurantur, sine contentu cibarii, qua per illos sibi ministrantur. Si vero procurantur ex debito, ipsi voluntibus carnes ministrari debent extra septa monasterii, vel saltem extra portam, qua dicitur regularis. Ipsi etiam elemosynarii si fragmenta mensarum possunt pauperibus erogare, hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

Ad nostrum (quod dolentes referimus) pervenit auditum, quod ecclesiarum praelati ad monasteria Cisterciensis ordinis accedentes, licet ab eis charitati ve recipiantur, & eis curialiter necessaria ministrantur, cibis tamen regularibus non contenti, contra privilegia dicti ordinis carnes petunt, & si eis non ministrentur, austerius violentent. Et licet in locis eisdem fiant elemosynae competenter, ipsi tamen praelati ipsis religiosis in vicis aliis elemosynas faciunt, etiam in aliis quibus locis, in quibus procuraciones non habent, de consuetudine vel de iure. Pro equitatis quoque ferendis, licet ferris non egeant, & ceci eorum sui officii ratione pecuniam exigunt & extorquent: Nec compositiones super procuracionibus inter praelatos ipsos & eos initas eis servant. Ipsi etiam in recipiendis procuracionibus ita graves existunt, quod ipsi in eorum monasteriis & ecclesiis procuraciones recipiuntibus, longi temporis victum brevis hora consumit: & dum procuraciones recipiunt, canes venaticos, falcones & accipitres secum habent. Et nisi voluntati satisfiant eorum, valva monasteriorum seu ecclesiarum pro violentiam saepe franguntur, & ornamenta ecclesiae exportantur, pluresque procuraciones recipiunt una die sedis Apostolica privilegio non suffulti, interdum in pecunia numerata, visitationis etiam officio non impenso, & occasione dictarum procuracionum, idem praelati ab ipsis frequenter exigunt, qua illis solvere non tenentur, intolerabilia eisdem gravamina cumulantes. Sunt & nonnulli qui procuraciones nunciatorum Apostolicae sedis, aliisque extraordinaria onera exemptis & aliis religiosis pro maiori parte imponunt, ut se ac Presbyteros liberent, seculares religiosos ad ordinandum huiusmodi onerum distributionem minime assumentes: In multis etiam aliis praelati, exempta monasteria, & ipsorum ecclesias utroque illis iure subiectas, gravant in procuracionibus recipiendis; & oneribus insolitis imponendis: Nos igitur super his volentes de opportuno remedio providere, sacri approbatione concilii duximus statuendum, ut si Episcopi non causa visitationis, sed charitativae hospitalitatis, ad monasteria venerint supra dicta, victualia gratis recipiant, qua charitatis gratia eis fuerint ministrata. Ipsi autem Episcopi, ad monasteria venientibus supra dicta, & procuraciones ibidem recipiuntibus sibi debitas de iure communi, consuetudine, privilegio, vel iure alio specialiter, in domibus ipsorum monasteriorum, extra tamen septa ipsorum existentibus; si que fuerint ad hoc aptae, alioquin intra septa ipsa, non tamen intra portam, quam regularem appellant, carnum pro congruentia temporis si voluerint (privilegio non obstante) quocumque cibaria ministrantur. Nec inconueniens reputamus, si fragmenta, qua de mensis ipsorum Episcoporum & suorum familiarium colliguntur, per ipsorum Episcoporum elemosynarios ibidem pauperibus erogentur. Ab aliis autem gravaminibus, ex precibus superius, praelati diligentius

a Vid. e. cum Apostolus. extra de censib. & cap. 1. & 3. eod. m. lib. 8. & vid. Concl. Trid. sess. 24. de refor. c. 3. ubi plene de materia visitationis. b al. sunt etiam, &c. c. al. sta. diligenter prorsus abstineant.

abstineant, si Dei & Apostolicae sedis indignationem voluerint evitare.

Diocesani, quibus hoc constat, illos qui exigendo a clericis pedagia, vel guidagia excommunicati sunt vel interditi, publicare debent. Ioan. And.

Idem in eodem.

Præsentis constitutione iubemus, ut locorum diocesani contra eos, qui ab ecclesiis vel personis ecclesiasticis pro earum rebus propriis, quas non negotiandi causa deserunt, aut deferri faciunt, vel transmittunt, pedagia vel guidagia suo vel alieno nomine exigunt, vel torquent in animarum suarum periculum, & eorum a quibus ea exigunt, præiudicium & gravamen, excommunicationis & interdicti sententias a iure prolatas, postquam de his ipsis constiterit, omnino publicent, vel a suis subditis tamdiu faciant publicari, donec illi sic exacta restituerint, & de transgressione huiusmodi satisfecerint competenter.

DE CELEBRATIONE MISSARVM, & aliis divinis officiis.

TITVLVS XIV.

CAP. I.

Praelati, ad quos spectat correctio, & illi negligentibus, superiores ipsorum debent esse solerti, ut horis debitis in cathedralibus, regularibus, & collegiatis ecclesiis hora canonica devotè præstantur: & quod in ecclesiis aliis celebratur convenienter & debite divinum officium, & nocturnum principaliter, hoc intendit. Ioan. And.

Clemens V. In Concilio Viennensi.

Gravi & nimium turbatione movemur, quod ex nonnullorum rectorum negligentia, qua dum spem impunitatis permittit, multam nutrire perfilitiam confuevit in subditis, plerique ecclesiarum ministri modestia ordinis clericalis abjecta, dum offerre Deo sacrificium laudis fructum laborum suorum in puritate conscientiae & animi devotione deberent, horas canonicas dicere, seu psallere, transcurrendo, syncopando, extranea quidem & plerumque yana, prophana, & inhonestata intermiscendo colloquia, tarde ad chorum conveniendo, seu ecclesiam ipsam absque rationabili causa ante finem officii exeundo frequenter, aves interdum portando, seu faciendo portari, canesque secum ducendo venaticos, ac quasi nihil pretendentes de clericali militia, in corona, vestibus, & tonsura, divina etiam celebrare, aut eis interesse nimis indevote præsumunt. Nonnulli etiam tani clerici, quam laici, præsertim in festorum certorum vigiliis, dum in ecclesiis deberent orationi insistere, non venentur in ipsis earumque cometeriis choreas facere dissolutas, & interdum canere cantilenas, ac multas insolentias perpetrare, ex quibus ecclesiarum & cometeriorum violationes, inhonestas, variisque delictis quandoque sequuntur, & ecclesiasticum plerumque perturbantur officium, in divina maiestatis offensam, & assantur scandalum populorum. In multis insuper ecclesiis cum vasis, vestimentis, & ceteris ornamentis ad divinum cultum necessariis, & decentibus utriusque (pensatis earum facultatibus) deseruntur. Ne igitur transgressiones invalescant huiusmodi, aliisque veniant in exemplum, sacri concilii approbatione hoc

a Nota quod rectorum gaudens eodem privilegio quo res ecclesiarum. cap. ultim. de vi. & honest. cler. & ecclesiarum servos, 12. q. 2. Amb. b al. de ipsi eos constituit, &c. c. al. extorta. d. al. sta. de celebratione Missarum, & aliorum officior. e. De materia huius Clement. præter Dicit. hic. vide canonissim. in cap. 1. & c. dolentes, ext. de celeb. missar. f. al. sta. etiam interdum, &c. g. al. perturbant.

Kkkk +

fieri prohibentes, sancimus, ut illi, ad quos id pertinet, & in eorum, si utique exempti non sint, negligentiam vel defectum, locorum ordinarii: si vero exempti fuerint, aut alias circa hoc privilegiati, superiores ipsorum (omni negligentia vel incuria penitus relegata) circa reformanda præmissa, & eorum singula corrigenda, necnon ut in cathedralibus, regularibus, & collegiatis ecclesiis horis debitè devotè p'allatur: In aliis verò convenienter & debitè celebretur divinum a diurnum & nocturnum officium, si Dei & Apostolicæ sedis indignationem evitare voluerint, sollicitam curent diligentiam adhibere: contradicentes per censurâ ecclesiasticam (dummodo ad eos illam exercere pertineat) aliisque opportunis remediis compescendo, facientes prout ad eos spectat in his & aliis quæ ad divinum cultum, & morum reformationem pertinent, ac ecclesiarum & coemeteriorum respectu honestatem, factorum statuta canonum, ad quæ scienda diligens curent adhibere studium, irrefragabiliter observari.

CAP. II.

Clerici etiam religiosi, domestici, commensales Cardinalium vel Episcoporum, se possunt illis in divinis officii cooptare, h. d. lo. And. Idem in eodem.

Dignum prorsus & congruum arbitantes, quod clerici tam religiosi, quam alii Cardinalium sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, ac quorumcunque Pontificum, gratiam & communionem Apostolicæ sedis habentium, commensales domestici se possint ipsis in divinis officii cooptare, ut illud, quod iidem Cardinales, seu Pontifices dicunt, officium licitè dicere valeant: Nec ad dicendum aliquid aliud teneantur, sacri approbatione concilii indulgemus.

DE BAPTISMO, ET EIVS

effectu.

TITVLVS XV.

CAP. I.

In fontibus ecclesiarum, non in privati domibus, debet baptisma concedi: duos casus excepit, & transgressores punire præcepit, lo. And. Clemens V. in Concilio Viennensi.

Præsentem prohibemus edicto, ne quis de cetero in aulis vel cameris, aut aliis privatis domibus, sed duntaxat in ecclesiis, in quibus sunt ad hoc fontes specialiter deputati, aliquos (nisi Regum vel Principum, quibus valeat in hoc casu deferri, liberi extiterint, aut talis necessitas emerferit, propter quam nequeat ad ecclesiam absque periculo propter hoc accessus haberi) audeat baptizare. Qui autem secus præsumperit, aut suam in hoc præsentiam exhibuerit, taliter per Episcopum suum castigetur, quod alii attentare similia non præsumant.

DE RELIQUIIS ET VENERATIONE sanctorum.

TITVLVS XVI.

CAP. I.

Festum corporis Christi celebrari debet feria quinta, post octavam Pentecostes, & certa indulgentia conceduntur in illi, qui in festo, vel intra octavam officio vel horu intererunt, h. d. Ioan. And.

Clemens V. in concilio Viennensi.

Si Dominum in sanctis eius laudate iubemur, dignum profectò, iustum & salutare nobis existit, ut sibi, in sui quo nos quotidie spiritualiter reficit memoriam corporis, laudes festivæ venerationis, & gratias referamus. Hac igitur consideratione inducti, con-

^a Al. ita: diurnum officium pariter & nocturnum. ^b Conferunt tradita per B. Thom. par. 3. q. 83. art. 3.

stitutionem à bonæ memoriæ Urbano Papa quondam decessore nostro super hoc edictam, de fructibus eadem consilio districte præcipimus observari: cuius tenor sequitur in hæc verba: Urbanus Episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis & aliis ecclesiarum prelati, et Transfurus de hoc a mundo ad patrem salutate in Christo Dominus Iesus Christus, cum tempus suæ passionis instaret, sumpta cæna, in memoriam mortis sue instituit summum & magnificum sui corporis & sanguinis sacramentum, corpus in cibum & sanguinem in populum tribuendo. Nam quoties hunc panem manducamus, & calicem bibimus, mortem Domini annuuntiamus. In institutione quidem huius sacramenti dicit ipse Apostolus, Huc facite in meam commemorationem: in principio & in fine memoria sui amoris carnis, propter nos dilexit, esset nobis hoc præcellum & venerabile sacramentum: memoriale, inquam, mirabile & stupendum, delectabile, suave, utilissimum, ac super omnia preciosum, in quo innovata sunt signa & mirabilia mirata, in quo habetur omne delectamentum, & omnis saporis suavitas, ipsaque dulcedo Domini degustatur, in quo utique vitæ suffragium consequimur & salutem. Hoc est memoriale dulcissimum, memoriale sacratissimum, & memoriale salutissimum, in quo gratiam redemptionis nostræ recensimus memoriam, in quo a malis tetrahimur, & in bono confortamur, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementa, in quo præcellum proficimus ipsius corporali præsentia Salvatoris. Namque, quorum memoriam agimus, spiritum nostrum complectimur: sed non propter hoc realem eorum præsentiam obtinemus: In hæc verò sacramentali Christi commemoratione Iesus Christus præsentis sub illa quædam forma, in propria verò substantia est nobiscum. Ascensus enim in celum dicit Apostolus & eorum scripturis, Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi: benignè ipsos promittens confortans, quod remaneret & esset cum eis, etiam præsentia corporali ^b. O digna & nunquam intermissanda memoria! in qua mortem nostram recolimus nostram, nostrumque interitum interiisse, ac vigam crucis ligno crucis affixum, fructum nobis amantissimum salutis. Hæc est commemoratio gloriosa, quæ animos replet gaudio salutari, & cum infirmitatibus devotionis læchrimas subministrat. Exaltationem nostram memorando liberationem, & in illa passionem dominicam, per quam liberati sumus, & lacrimas continemus. In hac itaque commemoratione adfuit nobis suavitas, in qua lacrimas & lacrimas: quia & in ea congaudent lacrimas, & lacrimamur devotè gaudentes, lacrimas habendo lacrimas, & lacrimamur lacrimantem: nam & contritionem perfusum gaudio, dulces per oculos stillas peris. O divini amoris immensitas, divine pietatis superabundantia, divine affluentia largitatis! dedit enim nobis Dominus omnia, quæ subiecit sub pedibus nostris dominum per universas terræ creaturas contulit nobis dominum principatum. Ex ministris etiam spirituum superiorum & nobilitat & sublimat hominis dignitatem. Ad ministrorum namque sunt omnes in ministerium, propter eos qui hereditatem salutis capiunt destinati. Ex cetera tam copiosa fuerit erga nos eius munificentia, volens adhuc ipse in nobis suam exuberantem charitatem præcipua liberalitate monstrare, semetipsum nobis exhibuit, & transcendens omnem plenitudinem largitatis, omnem modum dilectionis excedens, attribuit se in cibum. O singularis & admiranda liberalitas, ubi donatur

^a In antiquioribus codicibus desest dicitur, hoc. ^b Vide glossam in l. ff. quod met. can. & glossam in l. c. in quibus can. eccles. lib. 1. c. Al. superorum.

venit in donum, & datum est idem penitus cum dato. Quam larga & prodiga largitas, cum tribuit quis seipsum. Deditur nobis se in pabulum, ut quia per mortem homo corruerat, & per cibum ipse repararetur ad vitam: cecidit homo per cibum ligni mortificum, relevatus est homo per cibum ligni vitalis. In illo pependit esca mortis, in isto pependit vite alimentum. Illius elus meruit laesionem, istius gustus intulit sanitatem: gustus laesionem, & gustus sanavit. Vide quia unde vulnus est ortum, prodit & medela: & unde mors subit, exinde vita evenit. De illo siquidem gustu dicitur: *b*: Quacunque die comederis, morte morieris. De isto vero legitur: *c*: Si quis comederit ex hoc pane, vivet in aeternum. Hic est cibus, qui plene reficit, vere nutrit, summeque impinguat: non corpus sed cor, non carnem sed animam, non ventrem sed mentem. Homini ergo, qui spirituali alimonia indigebat, Salvator ipse misericors, de nobilitate & potentiori huius mundi alimento pro anima refectione pia dispositione providit. Decens quoque liberalitas extitit, & d. conveniens operatio pietatis, ut verbum Dei aeternum, quod rationalis creaturae cibus est & refectio, factum caro, se rationali creaturae carni & corpori, homini videlicet, in edulium largiretur: panem enim Angelorum manducavit homo, & ideo Salvator ait: *f*: caro mea vere est cibus. Hic panis sumitur, sed vere non consumitur: manducatur, sed non transmutatur: quia in edentem minime transformatur, sed si digne recipitur, sibi recipiens conformatur. O excellentissimum sacramentum! O odorandum, venerandum, colendum, glorificandum, praecipue magnificandum laudibus, dignis praerogatis exaltandum, cunctis honorandum studiis, devotis prosequendum obsequiis & sincera mentibus retinendum. O memoriale nobilissimum intus commendandum praecordis, firmiter animo alligandum, diligenter reservandum in cordis utero & meditatione, ac celebratione sedula recensendum. Huius memorialis continuum debemus celebrare memoriam, ut illius, cuius ipsum fore memoriale cognoscimus, semper memores existamus: quia eius donum vel munus frequentius apicatur, huius memoria strictius retinetur. Licet igitur hoc memoriale sacramentum in quotidianis missarum solenniis frequentetur, conveniens tamen arbitramur & dignum, ut de ipso semel saltem in anno, ad confundendam specialiter haereticorum perfidiam & insaniam, memoria solennior & celebratior habeatur. In die namque coena Domini, quo die ipse Christus hoc instituit sacramentum, universalis ecclesia pro poenitentium reconciliatione, sacri confessione chrisimatis, adimplerone mandati, circa lotionem pedum & aliis, quamplurimum occupata, plene vacare non potest celebrationi huius maximi sacramenti. Hoc enim circa sanctos, quos per anni circulum veneramus, ipsa observat ecclesia, ut (quamvis in letanis & missis, ac aliis etiam ipsorum memoriam saepius renovemus) nihilominus tamen ipsorum natalitia certis diebus per annum solenniis recolat, festa propter hoc eisdem diebus specialia celebrando. Et quia in his festis circa solennitatis debitum aliquid per negligentiam aut rei familiaris occupationem, aut alias, ex humana fragilitate omittitur: statuit ipsa mater ecclesia certam diem, in qua generaliter omnium sanctorum commemoratio fieret, ut in hac ipsorum celebratione communi, quicquid in propriis ipsorum festivitatibus omnium existeret, solveretur. Porissi-

me igitur exequendum est erga hoc vivificum sacramentum corporis & sanguinis Iesu Christi, qui est sanctorum omnium a gloria & corona, ut festivitate ac celebratitate praefulgeat speciali, quatenus in eo, quod in aliis missarum officiis circa solennitatem est forsitan praeremissum, devota diligentia supplicatur, & fideles (festivitate ipsa instante) intra se praerita memorantes, id quod in ipsis missarum solenniis, secularibus forsitan agendis impliciti, aut alias ex negligentia vel fragilitate humana minus plene gesserunt, tunc attentè in humilitate spiritus & animi puritate restaurent. Intelleximus autem olim, dum in minori essemus officio constituti, quod fuerat quibusdam catholicis divinitus revelatum, festum huiusmodi generaliter in ecclesia celebrandum. Nos itaque ad corroborationem & exaltationem catholicae fidei, dignè ac rationabiliter duximus statuendum, ut de tanto sacramento, praeter quotidianam memoriam, quam de ipso facit ecclesia, & solennior & specialior annuatim memoria celebraretur: certum ad hoc designantes & describentes diem: videlicet, feriam quintam proximam, post octavam Pentecostes: ut in ipsa quinta feria devota turba fidelium propter hoc ad ecclesias affectuose concurrant, & tam clerici quam populi gaudentes, in cantica laudum surgant: tunc enim omnium corda & vota, ora & labia, hymnos persolvant laetitiae salutaris: tunc psallat fides, spes tripudiet, exultet charitas, devotio plaudat, jubilet chorus, puritas jocundetur: tunc singuli alacri animo pronaque voluntate conveniant, sua studia laudabiliter exequendo, tanti festi solennia celebrantes: & utinam ad Christi servitium sic eius fideles ardor inflammet, ut per hanc & alia proficientibus ipsis meritorum cumulati apud eum, qui sese dedit pro eis in precium, tribuatque se ipsis in pabulum, tandem post huius vitae decursum eis se in praemium largiatur. Ideoque univertitatem vestram moneamus & hortamur in Domino, & per Apostolica scripta in virtute sanctae obedientiae districtè praecipiendo mandamus, in remissionem peccatorum injungentes, quatenus tam excelsum, & tam gloriosum festum praedicta quinta feria singulis annis devotè ac solenniter celebretis, & faciatis studiosè per universas ecclesias civitatum vestrarum & dioecesium celebrari: subditos vestros in dominica, dictam quintam feriam proximè praecedente, salutaribus monitis sollicitè per vos & per alios exhortantes, ut per veram & puram confessionem, elemosynarum largitionem, attentas & sedulas orationes, & alia devotionis & pietatis opera taliter se studeant preparare, quod huius preciosissimi sacramenti mereantur fieri participes illa die, possintque ipsum suscipere reverenter, ac eius virtute augmentum consequi gratiarum. Nos enim Christi fideles ad colendum tantum festum & celebrandum donis volentes spiritualibus animare, omnibus verè poenitentibus & confessis, qui matutinali officio festi ejusdem in ecclesia, in qua idem celebrabitur, interfuerint, centum: Qui vero missae, totidem: Qui autem in primis ipsius festi vespertis interfuerint, similiter centum: Qui vero in secundis, totidem: Illis vero, qui primae, tertiae, & sextae, non ac completorii officii interfuerint, pro qualibet horarum ipsarum, quadraginta: Illis autem, qui per octavas & illius festi matutinalibus, vespertinis, missae, ac praedictarum horarum officiis interfuerint, centum dies singulis octavarum ipsarum diebus, de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Apostolorum eius Petri & Pauli auctoritate confisi, de injunctis sibi poenitentibus relaxamus.

a Alias, mortiferi. b Genes. 2. c Ioann. 6. d Alias, ita: & non inveniens, &c. e Psalm. 77. f Ioann. 6. g Vid. Concilium Tridentinum session. 13. de sanctissimo Eucharistica sacramento, cap. 3. & canon. 6. h Alias, extitit.

a Thipp. 4. b Al. octavam. kkkk s

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

DE IMMUNITATE ECCLE-
SIARUM.

TITVLVS XVII.

CAP. I.

Reuocat & praefectis vult haberi decretalem, clericis, eod. tit. lib. 6. cum suis declarationibus. In. And.

Clemens V. In Concilio Vienensi.

Quoniam ex constitutione Bonifacii Papae octavi praedecessoris nostri, quae incipit, Clericis laicos. & ex declaratione, seu declarationibus ex illa postmodum subsecutis, nonnulla scandala, magna pericula, & incommoda graua sunt secuta, & ampliora sequi (nisi celeri remedio succurratur) praesumitur a verisimiliter in futurum: Nos de consi-

^a al. Praesumantur.

lio fratrum nostrorum constitutionem, & declarationem, seu declarationes praedictas, & a quocumque eis secutum est, vel ob eas, penitus revocamus, & non haberi volumus pro infectis: Volentes & firmiter statuente, illud (contra quoscumque laicos, exigeres, extorquentes ab ecclesiis ecclesiasticisque personis, alias seu collectas aut exactiones quascunque, & contentantes ad id faciendum consilium, auxilium vel firmam, necnon & circa praestandas subventiones laicis ab ecclesiarum praelatis, aliisque viris ecclesiasticis) inoplabiliiter observari, quod super his a praedecessoribus in Lateranen. & generali Concilio, quae nos subestatione divini iudicii praecipimus observari distinde, si lubriter est provisum.

^a In vetusto codice manuscriptorum ita: aconia & frequentia in eis penitus, &c.

F I N I S.

CLEMENTINARVM

LIBER QUARTUS.

DE CONSANGUINITATE, ET AFFI-
NITATE.

TITVLVS VNICVS.

CAP. VNIC.

Scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibita vel cum moniali, excommunicatus est ipso iure: & publicari debet & vitari. Idem professus & professa, vel constituto in sacris. Ioann. Andr.

Clemens V. In Concilio Vienensi.

Eos qui (divino timore postposito in suorum periculum animarum) scienter in gradibus consanguinitatis & affinitatis constitutione canonica interdictis, aut cum monialibus contrahere matrimonialiter non ventur: Necnon religiosos & monia-

^a Vid. Concil. Tridentin. sessio. 24. de reform. matrimonial. cap. 1. & de intellectu, beatus Antonium tractat. de excommunicatione, cap. 34. adde Conciliarum lib. 4. decretal. part. 2. cap. 3. §. 2. num. 8.

les ac clericos in sacris ordinibus constitutos matrimonialiter contrahentes, refranare metu poena de haereticorum temeritatis audacia cupientes: Ipsos excommunicationis sententia ipso facto decernimus sapacere: Praecipientes ecclesiarum praelatis, ut illos quos eis constititerit taliter contraxisse, excommunicatos publicetamdiu nuntient, seu a suis subditis faciant nuntiare, donec suum humiliter recognoscentes errorem separeantur ab invicem, & absolutionis obtinere beneficium mereantur. Per praedicta quoque iuribus, quae sic contrahentibus alias poenas imponunt, in nullo volumus derogari.

F I N I S.

CLE